HÖGSTA DOMSTOLENS
DOM

meddelad i Stockholm den 8 oktober 2025

Mål nr
B 2105-25

PARTER

Klagande

Y.B.

Ombud och offentlig försvarare: Advokat M.E.

Motpart

Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

SAKEN

Grovt hot mot tjänsteman

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts dom 2025-02-11 i mål B 70-25

_____

Besöksadress
Riddarhustorget 8

Telefon
08-561 666 00

Öppettider
måndag–fredag
08:45–12:00
13:15–15:00

Postadress
Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

E-post
hogsta.domstolen@dom.se

Webbplats
www.hogstadomstolen.se

DOMSLUT

Högsta domstolen fastställer hovrättens domslut.

M.E. ska få ersättning av allmänna medel för försvaret av Y.B. i Högsta domstolen med 12 391 kr. Av beloppet avser 9 912 kr 50 öre arbete och 2 478 kr 13 öre mervärdesskatt. Staten ska svara för kostnaden.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN M.M.

Y.B. har yrkat att Högsta domstolen ska bedöma gärningen som hot mot tjänsteman av normalgraden. Under alla förhållanden har han yrkat att påföljden ska lindras.

Riksåklagaren har motsatt sig att hovrättens dom ändras.

Högsta domstolen har meddelat det prövningstillstånd som framgår av punkten 4.

DOMSKÄL

Bakgrund

1. Y.B. åtalades för bland annat grovt hot mot tjänsteman som ägt rum den 4 november 2024. Åklagaren påstod att han hade angripit socialtjänsthandläggaren Z.A. i hennes myndighetsutövning med hot om våld genom att skicka flera sms och röstmeddelanden samt en bild föreställande honom med ett vapen (en pistol), allt med innebörd att han skulle döda målsäganden. Brottet skulle enligt åklagaren bedömas som grovt eftersom det rört sig om flera sms och röstmeddelanden med grafiska våldsbeskrivningar och eftersom hoten förstärkts med en bild på ett vapen.

2. Tingsrätten dömde Y.B. för grovt hot mot tjänsteman. Påföljden för den samlade brottsligheten – som också omfattade ett grovt brott mot den så

Dok.Id 330546

kallade knivlagen, ett fall av våldsamt motstånd och tre ringa narkotikabrott – bestämdes till fängelse i ett år och sex månader.

3. Hovrätten har liksom tingsrätten bedömt att hotbrottet ska rubriceras som grovt hot mot tjänsteman, men ansett att brottet mot knivlagen ska bedömas som ett brott av normalgraden. Till följd av detta har hovrätten sänkt straffet till fängelse i ett år och två månader.

4. Högsta domstolen har meddelat prövningstillstånd med utgångspunkt i hovrättens bedömning av de faktiska omständigheterna och i fråga om uppsåt.

Frågan i Högsta domstolen

5. Frågan i Högsta domstolen är främst om den hotgärning som Y.B. har gjort sig skyldig till ska bedömas som brott av normalgraden eller som grovt hot mot tjänsteman. I målet aktualiseras bland annat frågan om hotet påtagligt har förstärkts med hjälp av ett vapen.

Regleringen avseende hot mot tjänsteman

6. Brottet hot mot tjänsteman omfattar bland annat att någon med hot om brottslig gärning angriper en tjänsteman, vid hans eller hennes myndighetsutövning eller för att tvinga fram, hindra eller hämnas för en åtgärd vid myndighetsutövningen (se 17 kap. 1 § brottsbalken).

7. Vid den i målet aktuella tidpunkten hade brottsbeskrivningen en något annorlunda utformning, vilket dock saknar betydelse för bedömningen i detta fall. Av betydelse är däremot att även straffskalorna har ändrats. Det är den straffskala som gällde vid tidpunkten för den åtalade gärningen som ska tillämpas och som det redogörs för här.

Dok.Id 330546

8. Om gärningen bedöms utgöra ett brott av normalgraden är den tillämpliga straffskalan böter eller fängelse i högst två år. Om brottet däremot är grovt är straffskalan fängelse i lägst ett och högst sex år.[1] Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningen

- har innefattat våld av allvarligt slag,
- har innefattat hot som påtagligt har förstärkts med hjälp av vapen, sprängämne eller vapenattrapp eller genom anspelning på ett våldskapital eller som annars har varit av allvarligt slag, eller
- annars har varit av särskilt hänsynslös eller farlig art.

De båda sistnämnda kvalifikationsgrunderna finns även bland annat i bestämmelserna om grovt olaga hot och grovt övergrepp i rättssak.

9. Våld eller hot mot tjänsteman är brott som syftar till att bereda skydd för såväl enskilda intressen som för det allmännas verksamhet (jfr t.ex. prop. 2018/19:155 s. 30 f.).

Allmänt om gradindelning

10. När ett brott är indelat i olika grader – till exempel ett brott av normalgraden och ett grovt brott – ska gradindelningen, dvs. bestämmandet av brottets svårhetsgrad, göras med beaktande av samtliga omständigheter vid brottet. Vid bedömningen av brottets svårhet är straffbestämmelsens utformning och de intressen som skyddas genom den av grundläggande betydelse. (Se bl.a. ”De upprepade förfalskningarna” NJA 2018 s. 378,

[1] Sedan den 2 juli 2025 är straffskalan för brott av normalgraden böter eller fängelse i högst tre år och straffskalan för grovt brott fängelse i lägst ett år och sex månader och högst åtta år.

Dok.Id 330546

”Penningtvättshjälpen I–III” NJA 2018 s. 1010, ”Knivinnehavet i skolan” NJA 2020 s. 778 och ”Vinkelslipen” NJA 2024 s. 335.)

11. När det, som vid grovt våld eller hot mot tjänsteman, finns kvalifikationsgrunder som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om brottet är grovt bildar dessa utgångspunkt för bedömningen. Det är emellertid inte nödvändigt att bedöma brottet som grovt när någon av dessa föreligger. Inte heller är det uteslutet att döma för grovt brott i andra fall, men då krävs i princip att omständigheterna i det enskilda fallet framstår som försvårande i motsvarande grad som normalt gäller i de fall som anges i de särskilda kvalifikationsgrunderna. En helhetsbedömning måste alltid göras där såväl objektiva som subjektiva faktorer ska beaktas.

12. Det finns ett nära samband mellan gradindelning och straffvärdebedömning. Det beror på att gradindelningen inte kan göras utan att det sker en värdering av hur allvarlig brottsligheten är. Den samlade bedömning som alltid måste göras kommer alltså ytterst – med reservation för att vissa faktorer som påverkar straffvärdet saknar betydelse för gradindelningen – att bygga på en värdering av om straffvärdet i det enskilda fallet med beaktande av förekommande kvalifikationsgrunder är sådant att det är motiverat att döma för grovt brott. Sambandet blir ännu tydligare i sådana fall där det inte finns några kvalifikationsgrunder angivna eller när dessa är allmänt hållna.

13. När kvalifikationsgrunder anges för ett visst brott kan lagstiftaren alltså därigenom sägas ge uttryck för att de angivna omständigheterna normalt är så straffvärdehöjande att de motiverar att brottet bedöms som grovt och att straffmätningen därmed sker inom ramen för straffskalan för det grova brottet.

Dok.Id 330546

14. Också i de fall omständigheterna är sådana att de inte riktigt räcker för att en viss kvalifikationsgrund ska vara tillämplig kan kvalifikationsgrunden i många fall ge viss ledning för bedömningen av brottets svårhet. Även i sådana fall är omständigheterna normalt straffvärdehöjande, låt vara inte i sådan utsträckning att de i sig motiverar att brottet bedöms som grovt.

Särskilt om gradindelningen vid hot mot tjänsteman

15. Vid bedömningen av hur allvarligt ett hot mot tjänsteman är, finns anledning att fästa vikt vid hotets innebörd, dvs. vad gärningsmannen hotar att göra, och hur akut eller överhängande hotet framstår. Att hotet avser en livsfarlig gärning eller innefattar hot om att tillfoga svår kroppsskada kan tala för att hotet ska bedömas som grovt. Vidare bör beaktas om hotet riktats mot någon med en särskilt skyddslös ställning eller om det är fråga om upprepade allvarliga hot. Det kan även beaktas om gärningen är ägnad att orsaka svårt psykiskt lidande. (Jfr p. 10 i det föregående samt vad som sägs beträffande gradindelningen vid olaga hot i ”Vinkelslipen” p. 10 samt i prop. 1992/93:141 s. 31.)

16. Vid hot mot tjänsteman är det, eftersom den första punkten i 17 kap. 1 § andra stycket tar sikte på våld av allvarligt slag, de kvalifikationsgrunder som anges i den andra och den tredje punkten som kan vara av relevans.

17. Den andra punkten tar sikte på hur allvarligt hotet är och anknyter väsentligen till hotets innebörd och hur akut eller överhängande hotet framstår. I centrum står alltså hotet och hur skrämmande det typiskt sett är för den drabbade.

Dok.Id 330546

18. I punkten anges till att börja med att det ska beaktas om hotet påtagligt har förstärkts med hjälp av vapen, sprängämne eller vapenattrapp. Med vapen avses inte bara vapen i teknisk mening, som knivar och skjutvapen. Uttrycket omfattar även verktyg och bruksföremål som kan användas för att skada eller döda människor.

19. Kravet på en påtaglig förstärkning av hotet ska ses mot bakgrund av att ett vapen kan användas för att understödja gärningen på olika sätt, och att varje sådan användning inte behöver vara så allvarlig att brottet bör bedömas som grovt. Vad som krävs för att hotet ska anses påtagligt ha förstärkts med hjälp av exempelvis vapen får avgöras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Ju farligare ett vapen är desto påtagligare blir i regel förstärkningen. I fråga om framför allt skjutvapen och sprängämnen kan det vara tillräckligt att hjälpmedlet har riktats mot eller varit synligt för brottsoffret. När det gäller andra vapen bör det krävas att vapnet hanterats på ett särskilt hotfullt sätt, till exempel att gärningsmannen hållit en kniv eller ett annat stickvapen mot brottsoffrets kropp eller gjort aggressiva utfall eller rörelser med en kniv eller en batong. (Se prop. 2015/16:113 s. 63, 83 och 92.)

20. En verbal hänvisning till exempelvis ett vapen innebär inte att hotet har förstärkts ”med hjälp av” vapen; för att bestämmelsen ska vara tillämplig krävs att vapnet funnits med vid gärningstillfället (se a. prop. s. 83). För att hotet ska anses ha ”påtagligt” förstärkts med hjälp av vapen är det normalt inte tillräckligt att gärningsmannen förmedlar en bild på ett vapen. Även om hotet i dessa fall kan sägas ha förstärkts med hjälp av vapnet och verka mycket skrämmande, innefattar situationen inte ett så akut eller överhängande hot som när målsäganden direkt konfronteras med vapnet.

Dok.Id 330546

21. Vidare ska enligt den andra punkten särskilt beaktas om hotet påtagligt har förstärkts genom anspelning på ett våldskapital. Med våldskapital ska enligt förarbetena förstås en förmåga och beredskap inom en kriminell gruppering att begå allvarligare våldsbrott eller andra brott som kan medföra fara för liv och hälsa (se a. prop. s. 83 f.).

22. Under den andra punkten faller också hot som annars har varit av allvarligt slag, vilket enligt förarbetena tar sikte på hot som varit allvarliga av något annat skäl än att de påtagligt har förstärkts med hjälp av till exempel vapen eller genom anspelning på ett våldskapital. De konkreta kvalifikationsgrunder som nyss beskrivits – förstärkning med hjälp av vapen och genom anspelning på våldskapital – kan sägas ge en beskrivning av situationer där hotet till följd av dess innebörd och hur akut det framstår typiskt sett bör bedömas som grovt. Om ett hot – utan att det påtagligt förstärkts med hjälp av vapen eller genom anspelning på våldskapital – i samma grad är ägnat att framkalla rädsla eller en känsla av otrygghet hos den drabbade kan detta medföra att brottet ska bedömas som grovt (jfr p. 11). I förarbetena nämns hot som har förstärkts med hjälp av en frätande vätska eller en bombliknande konstruktion som inte innehåller något sprängämne. (Se a. prop. s. 84.)

Bedömningen i detta fall

23. Det hot som Y.B. har dömts för innefattar upprepade hot med en mycket allvarlig innebörd. Hoten, som har förmedlats via sms och röstmeddelanden, har bland annat innefattat hot om att skära av målsägandens hals, skära upp hennes mage och om att hugga henne i ögat. Vidare har Y.B. i anslutning till meddelandena skickat en bild på sig själv där han riktar en pistol mot kameran.

Dok.Id 330546

24. Den kvalifikationsgrund som avser att hotet påtagligt har förstärkts med hjälp av vapen tar sikte på fall där vapnet förstärker hotet på ett sådant sätt att det för den utsatte framstår som särskilt akut eller överhängande med hänsyn till att hotet närmast omedelbart kan verkställas I detta fall kan hotet visserligen sägas ha förstärkts genom att Y.B. har skickat bilden, men det innebär inte att hotet kan anses ha påtagligt förstärkts med hjälp av vapen.

25. Målsäganden har varit medveten om att Y.B. varit i besittning av ett våldskapital, men han har i de framförda hoten inte anspelat på detta. Inte heller den del av punkten som gäller anspelning på ett våldskapital kan därför anses vara tillämplig. Vidare kan hoten inte anses vara sådana att kvalifikationsgrunden i övrigt blir tillämplig. Hoten har visserligen gällt att Y.B. skulle döda målsäganden, men vid bedömningen bör samtidigt beaktas att de har framförts på distans via olika typer av meddelanden.

26. Vid den helhetsbedömning som ska göras måste emellertid alla de nu anförda omständigheterna bedömas samlat. Vid en sådan bedömning bör det alltså beaktas *att* Y.B.s hot har inneburit att han på ett mycket konkret sätt – och upprepade gånger – har hotat målsäganden till livet, *att* han har understrukit de verbalt uttryckta hoten genom att skicka en bild där han riktat en pistol mot kameran och *att* hoten har framförts mot en person som varit medveten om att han varit i besittning av ett våldskapital (vilket han känt till). Vid en samlad bedömning framstår dessa omständigheter, också med beaktande av att hoten skett på distans och att Y.B. vid hoten inte befunnit sig på samma plats som målsäganden, som försvårande i motsvarande grad som normalt gäller i de fall som anges i de särskilda kvalifikationsgrunderna. Det innebär att brottet – trots att ingen av kvalifikationsgrunderna i bestämmelsen är direkt tillämplig – bör bedömas som grovt.

Dok.Id 330546

27. Vid sidan av det grova hotet mot tjänsteman har Y.B. i enlighet med hovrättens dom gjort sig skyldig till ett brott mot knivlagen, ett fall av våldsamt motstånd samt tre ringa narkotikabrott. Högsta domstolen instämmer i hovrättens bedömning av brottslighetens samlade straffvärde.

28. Det nu sagda innebär att hovrättens domslut ska fastställas.

_____

I avgörandet har deltagit justitieråden Stefan Johansson, Petter Asp (referent), Eric M. Runesson, Anders Perklev och Margareta Brattström. Föredragande har varit justitiesekreteraren Mathilda Rydstern.

Dok.Id 330546